

Eg e den eg e!

Handlingsplan 2017–2020 for kjønns- og seksualitetsmangfold

STAVANGER KOMMUNE

FORORD

I åpenhets- og mangfoldserklæringen heter det at Stavanger skal være en by preget av åpenhet og mangfold. Bystyret understreker at reelt mangfold betyr at innbyggerne skal føle seg trygge på at de ikke diskrimineres på grunnlag av etnisitet, religion, hudfarge, kjønn, funksjonshemming, alder eller seksuell legning.

Denne handlingsplanen er et viktig styringsverktøy i dette arbeidet, og kan bidra til større åpenhet, aksept og raushet for kjønns- og seksualitetsmangfold. Av den grunn har vi endret undertittel på planen fra *handlingsplan mot diskriminering av lhbt-personer* til *handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold*.

Planen skal revideres hvert fjerde år. Denne planen er en revisjon av gjeldende plan (Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i Stavanger 2012–2016), og er den tredje planen i rekken.

Handlingsplanens overordnede mål er å bidra til at homofile, lesbiske, bifile, transpersoner og interkjønnpersoner (lhbti) har samme livsvilkår, blir akseptert, respektert og inkludert som befolkningen for øvrig. I de to tidligere planene har vi særlig hatt oppmerksomhet på holdningsskapende arbeid blant ungdom, samt kompetanseheving om lhbti-befolkningen i faggrupper som jobber med ungdom.

Både de unge og de ansatte (helsesøstre, kontaktlærere, PPT og Uteseksjonen), som har deltatt på den årlige ungdomskonferansen *Eg e den eg e!* har gitt tilbakemelding om at dette arbeidet er viktig. Konferansene har gitt kunnskap, vært meningsfulle og engasjerende. Av den grunn er ungdomskonferansen foreslått som hovedtiltak i den reviderte planen for 2017–2020.

I denne planperioden vil vi utvide og forbedre kompetansehevingen til å gjelde flere yrkesgrupper, som ansatte i barnevern, fritid, jordmødre, lærere, idrett og helse- og omsorgspersonell. Elever, lærere, helsesøstre og andre ansatte i Stavanger kommune er viktige aktører i det holdningsskapende arbeidet.

Direktøren ønsker alle lykke til i arbeidet med å gjennomføre tiltakene i planen.

Per Haarr
direktør

INNLEDNING

Det er større aksept i samfunnet for lhbti-personer enn tidligere. Likevel er det høyere forekomst av bl.a. angst, depresjon og selvmordsforsøk blant lhbti-personer enn i befolkningen ellers.¹

Lhbti-personer med annen etnisk bakgrunn kan være spesielt utsatt for diskriminering, og denne planen vil ha en særlig oppmerksomhet på denne gruppen.

En dialogsamling med deltakere fra bl.a. LHBT-senteret, Skeiv ungdom, FRI (tidligere LLH), skolen, Uteseksjonen og skolehelsetjenesten ga nyttige innspill i revideringen av handlingsplanen. Tiltak for å øke kunnskapen om lhbti-personer blant ansatte i kommunen ble trukket fram som et viktig tiltak. Det var også enighet om at den nye planen bør være mest mulig konkret, språkbruken må være konsistent og planen bør inneholde begrepsavklaringer.

De kommunale handlingsplanene som er under arbeid og revidering; temaplan for helse, sosial og omsorgstjenester, planene for psykisk helse og rus må også inneholde tiltak rettet mot lhbti-personer. I denne planen vil kunnskapsformidling og holdningsskapende tiltak rettet mot ungdom være et av de viktigste tiltakene.

BEGREPER

En del av begrepene som brukes i forbindelse med kjønns- og seksualitetsmangfold er lite kjent i befolkningen. Av den grunn defineres utvalgte begreper som er hentet fra ordlisten i faktaheftet ² i planen.

Bifil: Å være bifil vil si å tiltrekkes av eller forelske seg i mennesker uavhengig av hvilket kjønn den andre har.

Cisperson/ciskjønn: Å være cisperson betyr at du identifiserer deg med det biologiske kjønn du er født med og oppdratt til. Begrepet er tatt i bruk som en motsats til «transperson». Ved å bruke begrepet «cis» tydeliggjøres det at alle har en kjønnsidentitet, ikke bare transpersoner.

Heteronormativitet: Betyr at heteroseksualitet og ciskjønn stort sett alltid blir tatt for gitt når mennesker møtes. Heteronormene omfatter kulturelle og sosiale institusjoner, normer, praksiser og språk som reflekterer at samfunnet og kulturen forutsetter at alle mennesker er heterofile.

Homofil: Å være homofil vil si å tiltrekkes av eller forelske seg i personer av samme kjønn. En homofil mann tiltrekkes av andre menn, mens en homofil (lesbisk) kvinne tiltrekkes av andre kvinner.

¹ Andersen, Normann og Kirsti Malterud (2013) Seksuell orientering og levekår Bergen Uni Helse

² Lhbt: Status 2014, Faktahefte

Interkjønn er et paraplybegrep for mange ulike tilstander der en person er født med uklare kjønnskarakteristika, og ofte ikke kan plasseres i kjønnskategorien gutt eller jente. De fleste av disse barna blir underlagt kirurgi og så tilvalgt kjønn som gutt eller jente.

Kjønnsidentitet er en persons indre opplevelse av å være kvinne, mann, både kvinne og mann eller ingen av delene. De fleste identifiserer seg med det kjønn de fikk ved fødsel, men ikke alle.

Lhbt står for lesbisk, homofil, bifil, transperson og interkjønn. Interkjønn er en oversettelse til norsk av det engelske ordet intersex. Forkortelsen lhbt benyttes av en rekke internasjonale organisasjoner, som FN, Europarådet og EU. Begrepet favner både betegnelser knyttet til seksuell orientering (LHB) og kjønnsidentitet (TI).

Likekjønnspar er par som består av to kvinner eller to menn.

Seksuell identitet handler om hvorvidt en person oppfatter og opplever seg som homofil, lesbisk, heterofil, bifil, skeiv eller noe annet.

Seksuell orientering handler om hvem vi blir forelsket i, seksuelt tiltrukket av, og ønsker å være sammen med. De vanligste seksuelle orienteringene er heterofil, homofil, bifil og lesbisk. Noen bruker også begrepet «skeiv».

Skeiv er en norsk oversettelse av det engelske begrepet queer. Mange bruker «skeiv» som et synonym til lhbt. For andre er «skeiv» en identitet som utfordrer og overskrider kategoriene heterofil, lesbisk, homofil og bifil, og som innebærer en kritikk av samfunnets heteronormativitet. Skeiv brukes også av personer som opplever at de ikke passer inn i samfunnets inndeling av mennesker i to kjønn.

Transperson er et paraplybegrep for personer som har et utseende eller en identitet som uttrykker et annet kjønn enn det som ble registrert for dem ved fødsel. Noen transpersoner føler at de hverken er menn eller kvinner og utfordrer vårt todelte kjønnssystem ved å innta plassen som et tredje kjønn, eller ved ikke å definere seg i kjønnskategorier overhodet. Å ha en transidentitet handler om en persons selvopplevde kjønnstilhørighet eller hvordan denne uttrykkes. Det sier ikke noe om personens seksualitet eller seksuelle orientering.

Transpersoner kan være skeive, lesbiske, heterofile, bifile eller homofile.

NASJONALT

Trygghet, mangfold, åpenhet- regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017–2020 kom i juni 2016. Planen har over 40 tiltak som dekker en rekke samfunnsområder. Det legges opp til en gjennomgående innsats for å få utviklet og spredt mer kunnskap om lhbt-personers utfordringer og hvordan både myndigheter, virksomheter og tjenester kan yte best mulig hjelp og støtte.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er fagdirektorat for likestilling og ikke-diskriminering, og LHBT-senteret i Bufdir er det nasjonale kunnskapssenteret for seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Senteret jobber for å bedre levekårene og livskvaliteten til lhbt-personer. På senterets nettside <https://www.bufdir.no/lhbt/> finnes oversikt over lover og forskrifter, handlingsplaner og aktuell forskning.

RELEVANTE KOMMUNALE PLANER

Stavanger kommune har flere planer som også omfatter lhbt-personers livsvilkår og helseutfordringer. I forbindelse med revidering av planene vil lhbt bli nevnt spesielt. De mest relevante planer er:

- *Det gode liv i Stavanger* – strategiplan for folkehelsearbeidet 2013–2029
- Strategi for likestilling og mangfold – 2013–2020
- Handlingsplan for psykisk helsearbeid i Stavanger
- Ruspolitisk handlingsplan
- *Trygg – fri fra vold!* – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2018

TILTAKSPLAN 2017–2020

Alle som bor i Stavanger skal åpent og fritt kunne leve sine liv basert på likeverd og gjensidig respekt uavhengig av kjønn, seksualitet, hvem man forelsker seg i eller velger å leve sammen med og hvordan man velger å uttrykke sin identitet.

Målet med denne handlingsplanen er å øke respekten for kjønns- og seksualitetsmangfoldet i Stavanger, skape større trygghet for seksuelle minoriteter og øke kompetansen hos kommunens ansatte om kjønnsuttrykk og seksuell orientering.

Hovedmål:

Lhbt-personer i Stavanger skal ha samme livsvilkår, være like akseptert, respektert og inkludert som befolkningen for øvrig.

BARN OG UNGE

Holdningsskapende arbeid blant ungdom og kompetanseheving blant faggrupper som jobber med barn og unge, vil kunne bidra til aksept, respekt og inkludering av lhbt-personer på lik linje med unge for øvrig.

Ungdomskonferansen har vært det viktigste tiltaket, og har etter hvert blitt en fast del av elevrådenes arbeid.

Elevrådsrepresentantene som deltar på ungdomskonferansen har fått i oppdrag å videreformidle kunnskapen fra konferansen til alle elevene på ungdomsskolen.

Ved å delta på parallellsesjonen til konferansen, har helsesøstre og andre kommunalt ansatte som møter unge fått økt kunnskap om lhbt-personer. Dette vil vi videreføre i denne planen.

Stadig flere barn vokser i dag opp med foreldre av samme kjønn. Faggrupper som møter barn og dets familier vil derfor tilbys kompetanse i kjønns- og seksualitetsmangfold, og kompetanse om ulike familiekonstellasjoner.

Tiltak

- Arrangere den årlige ungdomskonferansen *Eg e den eg e!* for representanter fra elevrådene på 9. og 10.trinn. Elevrådet ved Johannes Læringscenter inviteres også til ungdomskonferansen.
- Deltakerne på ungdomskonferansen tar ansvar for å formidle kunnskapen fra ungdomskonferansen til alle elever på skolen og til foreldrene
- Informere om kjønns- og seksualitetsmangfold på foreldremøter på ungdomstrinnet gjennom 4x10-ordningen, samt i 4x10-brosjyren
- Arrangere faglig parallellsesjon i tilknytning til ungdomskonferansen *Eg e den eg e!* for skolehelsetjenesten, miljøarbeidere, PPT, Uteseksjonen, jordmødre, barnevern,

helsesøstre i barneskolen, barnehageansatte og andre i forbindelse med ungdomskonferansen

- Deltakerne på parallellsesjonen oppfordres til å formidle kunnskapen i egen virksomhet
- I samarbeid med idrettsrådet arrangere temasamling for ledere i idrettslagene
- Oppfordre skolebibliotekene til å være bevisste på å ha relevant informasjon og litteratur om lhbt

ELDRE

Undersøkelser viser at eldre lhbt-personer frykter møtet med helse og omsorgssektoren. Eldre lhbt-personer kan av den grunn velge å gå inn i «skapet» igjen. For noen kan det sosiale nettverket være basert på venner fordi de har brutt med familien, og få har sannsynligvis egne barn. Dette kan representere nye problemstillinger og utfordringer for helse- og omsorgstjenestene.³

Målet er at alle som bor på institusjon eller mottar hjemmebaserte tjenester skal møtes med respekt og toleranse, uansett kjønnsidentitet eller seksuell orientering.

Tiltak

- Arrangere fagdag (halv dag) om kjønns- og seksualitetsmangfold for ansatte i helse- og omsorgstjenesten

INNVANDRERE OG ASYLSØKERE

Alle nyankomne migranter i Stavanger skal være kjent med og respektere lhbt-personers rettsstilling i Norge.

Lhbt-personer med annen etnisk bakgrunn kan være spesielt utsatt for diskriminering i eget miljø. Migranter kan ha med seg en negativ oppfatning og holdning mot lhbt-personer. Mange kommer fra land der lhbt-personer ikke har samme rettigheter som i Norge, og hvor homoseksuell aktivitet i noen tilfeller er straffbart.

Av den grunn bør dette temaet vies spesiell oppmerksomhet i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger ved Johannes læringscenter (JLS), og i kommunens andre tiltak for personer med annen etnisk bakgrunn, som botiltaket for enslige mindreårige (EMbo) og Flyktningseksjonen.

Tiltak

- Introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger ved JLS og i kommunens andre tiltak for personer med annen etnisk bakgrunn, som EMbo og

³ Lhbt: status 2014 Faktahefte

Flyktningseksjonen, skal gi informasjon om lhbti-personers rettsstilling i Norge på områder som vern mot diskriminering, ekteskapslovgivning og familieetablering.

- Arrangere halvdagsseminarer for ansatte ved JLS, EMbo og Flyktningseksjonen om lhbti-personer med annen etnisk bakgrunn. Steinerskolen, kristne skoler, ISS-skoler osv. inviteres til å delta på seminaret.
- Etablere dialog med innvandrersorganisasjoner om kjønns mangfold i etniske minoritetsmiljøer

GENERELT

Lhbti-personer har som nevnt høyere risiko for å utvikle psykiske vansker/lidelser og rusproblemer enn befolkningen for øvrig, og kan ha spesielle hjelpebehov når de blir eldre. Av den grunn vil det være viktig å omtale deres hjelpebehov spesielt, i kommunale planer som omhandler helse, sosial og omsorgstjenester og planene for psykisk helsehjelp, rustiltak og tiltak mot vold i nære relasjoner.

Kommunen kan også påvirke frivillige lag og organisasjoner om kommunens åpenhets- og mangfoldserklæring ved tildeling av kommunale tilskudd til frivillige lag og organisasjoner.

Tiltak

- Lhbti- personers behov for helse- og omsorgstjenester, helsetjenester innenfor rus, psykisk helse og vold i nære relasjoner skal omtales spesielt i nye og reviderte kommunale planer
- Revidert plan med relevante lenker legges ut på kommunens nettside
- Informere om kommunens åpenhets- og mangfoldserklæring ved tildeling av kommunale tilskudd til frivillige lag og organisasjoner
- Henge opp åpenhets- og mangfoldserklæringen i relevante kommunale bygg og institusjoner